

ВІДОРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОДІЛ
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
ПРИКАРПАТСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ
ВАСИЛЯ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор коледжу

_____ Ю.М.Москаленко

«31» серпня 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ОРГАНІЗАЦІЯ ЕКСКУРСІЙНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ»

Спеціальність **242 «Туризм»**

Загальна кількість годин: **180**

Робоча програма з навчальної дисципліни «Організація екскурсійного обслуговування» для студентів спеціальності 242 «Туризм»

Робоча програма навчальної дисципліни складена
«31» серпня 2021 року

Розробник:

Викладач: Маланюк Т.З.

Схвалено на засіданні циклової комісії професійної та практичної підготовки
(спеціальність «Туризм»)

Протокол №1 від «31» серпня 2021 року

Голова циклової комісії _____ Е.М.Вольвин

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 6	Галузь знань 24 Сфера обслуговування (шифр і назва)	Нормативна	
	Напрямок підготовки - (шифр і назва)		
Загальна кількість годин - 150	Спеціальність 242 Туризм	Рік підготовки:	
		3-й	
		Семестр	
		6-й	
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: 3 аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 2	Освітньо-кваліфікаційний рівень: Молодший спеціаліст	Лекції	
		36	
		Практичні, семінарські	
		36	
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
		78	
Індивідуальні завдання:			
Вид контролю: залік			

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної:
для денної форми навчання 48% до 52%

1. Розподіл годин за семестрами та видами занять відповідно до робочого навчального плану

Ку рс	Семестр	Кількість годин									Форма контролю	
		всього	лекції	семінар	практич	лаборат	інші види занять	консульт	індивід	самості		
На 2021-2022 навчальний рік												
III	IV		36	36							72	залік

Примітка:

Загальна кількість годин: 150

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи:
для денної форми навчання – 48 % до 52 %

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни “Організація екскурсійного обслуговування” є формування у студентів теоретичних, професійних знань і практичних навичок, що дадуть їм змогу самостійно організовувати й планувати екскурсійну діяльність; розробляти й проводити екскурсії; здійснювати екскурсійне обслуговування.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни “ Організація екскурсійного обслуговування ” є:

- засвоєння навичок з підготовки туристко-екскурсійної послуги;
- оволодіння методикою проведення екскурсій різного типу;
- ознайомлення з основами професійної майстерності екскурсовода;
- вивчення особливостей розвитку екскурсійної справи в Україні;
- дослідження особливостей управління екскурсійною діяльністю на національному рівні;
- аналіз сучасних проблем і тенденції розвитку екскурсійного менеджменту та ін.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні

Знати:

- методику підготовки та проведення екскурсії;
- технологію підготовки та просування екскурсійного продукту;
- механізми управління екскурсійною діяльністю в ринкових умовах;
- організаційно-інституційні засади розвитку екскурсійної справи в Україні;
- правила забезпечення безпеки екскурсантів.

Вміти:

- здійснювати пошук і добір потрібної наукової інформації для підготовки екскурсії;
- створювати та просувати на ринку інноваційний екскурсійний продукт;
- аналізувати практичну діяльність різних організацій, які працюють у сфері організації та надання екскурсійних послуг;
- аналізувати діяльність керівного складу та виконавців, які працюють у сфері надання екскурсійних послуг.

Програма навчальної дисципліни

Розділ I. Розвиток екскурсійної справи в контексті еволюції туристичної діяльності в Україні

Прообраз туризму в мандрівках давнини. Зародження і становлення екскурсійної справи (кінець XIX – початок XX ст.). Відновлення і розвиток екскурсійної справи в повоєнній радянській Україні (50 – 80-ті рр. XX ст.). Екскурсійна справа на сучасному етапі.

Розділ II. Основи екскурсійної теорії.

Теорія екскурсійної справи. Сутність екскурсії. Ознаки та функції екскурсії. Класифікація екскурсії.

Розділ III. Основи екскурсійної методики.

Екскурсійний метод пізнання. Сутність поняття «екскурсійна методика». Організація підготовки інноваційного екскурсійного продукту. Етапи розробки екскурсії. Опанування інноваційного екскурсійного продукту.

Розділ IV. Методика проведення екскурсії.

Специфіка і класифікація методичних прийомів. Показ в екскурсії. Характерні особливості екскурсійного показу. Методичні прийоми показу. Розповідь в екскурсії. Методичні прийоми розповіді. Особливі методичні прийоми проведення екскурсії. Системна взаємодія елементів і компонентів екскурсійного процесу.

Розділ V. Основи спеціалізації роботи екскурсовода

Особливості проведення оглядових екскурсій по місту. Особливості проведення екскурсій на історичну тематику. Особливості проведення екскурсій на архітектурну тематику. Особливості проведення мистецтвознавчих екскурсій. Особливості проведення літературних екскурсій. Особливості проведення музейних екскурсій. Природознавчі і географічні екскурсії. Заміські екскурсії.

Розділ VI. Професійна майстерність екскурсовода.

Особистість екскурсовода. Ораторське мистецтво. Комунікаційна майстерність. Специфіка роботи екскурсовода з іноземними туристами.

4. Структура навчальної дисципліни

Назва змістовних тем	Кількість годин				
	денна форма				
	усьо го	у тому числі			
ауд ито рні		лек ції	Сем. заня ття	сам роб	
VI семестр					
Історія екскурсійної справи	4	4	2	2	6
Екскурсія та її сутність.	4	4	2	2	2
Класифікація екскурсій.	4	4	2	2	4
Психологія в екскурсійній справі.	4	4	2	2	4
Педагогіка в екскурсійній справі.	4	4	2	2	4
Методика розробки екскурсій.	4	4	2	2	6
Технологія підготовки інноваційного екскурсійного продукту.	4	4	2	2	6
Відбір та вивчення екскурсійних об'єктів.	4	4	2	2	6
Документація екскурсій.	4	4	2	2	4
Методика проведення екскурсій.	4	4	2	2	4
Методика екскурсійного показу.	4	4	2	2	4
Методичні прийоми розповіді.	4	4	2	2	4
Дифенційований підхід до екскурсійного обслуговування різних верств населення.	4	4	2	2	4
Професійна майстерність екскурсовода.	4	4	2	2	4
Основи спеціалізації роботи екскурсовода.	4	4	2	2	4
Управління екскурсійною діяльністю в ринкових умовах.	4	4	2	2	4
Організаційно-інституційні засади розвитку екскурсійної справи в Україні.	4	4	2	2	4
Інструменти сучасного менеджменту екскурсійної діяльності..	4	4	2	2	4
Всього	150	72	36	36	78

5. Теми лекційних занять.

№ з/п	Тема лекції	Кількість годин
1.	Історія екскурсійної справи	2
2.	Екскурсія та її сутність	2
3.	Класифікація екскурсій	2
4.	Психологія в екскурсійній справі.	2
5.	Педагогіка в екскурсійній справі.	2
6.	Методика розробки екскурсій.	2
7.	Технологія підготовки інноваційного екскурсійного продукту.	2
8.	Відбір та вивчення екскурсійних об'єктів.	2
9.	Документація екскурсій.	2
10.	Методика проведення екскурсій.	2
11.	Методика екскурсійного показу.	2
12.	Методичні прийоми розповіді.	2
13.	Дифенційований підхід до екскурсійного обслуговування різних верств населення	2
14.	Професійна майстерність екскурсовода.	2
15.	Основи спеціалізації роботи екскурсовода.	2
16.	Управління екскурсійною діяльністю в ринкових умовах.	2
17.	. Організаційно-інституційні засади розвитку екскурсійної справи в Україні.	2
18.	Інструменти сучасного менеджменту екскурсійної діяльності.	2
	Всього	36

6. Теми практичних (семінарських) занять.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Історія екскурсійної справи	2
2.	Екскурсія та її сутність	2
3.	Класифікація екскурсій	2
4.	Психологія в екскурсійній справі.	2
5.	Педагогіка в екскурсійній справі.	2
6.	Методика розробки екскурсій.	2
7.	Технологія підготовки інноваційного екскурсійного продукту.	2
8.	Відбір та вивчення екскурсійних об'єктів.	2
9.	Документація екскурсій.	2
10.	Методика проведення екскурсій.	2
11.	Методика екскурсійного показу.	2
12.	Методичні прийоми розповіді.	2
13.	Дифенційований підхід до екскурсійного обслуговування різних верств населення	2
14.	Професійна майстерність екскурсовода.	2
15.	Основи спеціалізації роботи екскурсовода.	2
16.	Управління екскурсійною діяльністю в ринкових умовах.	2
17.	Організаційно-інституційні засади розвитку екскурсійної справи в Україні.	2
18.	Інструменти сучасного менеджменту екскурсійної діяльності.	2
	Всього	36

7. Самостійна робота.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Основні ознаки та функції екскурсії	4
2.	Екскурсія як процес пізнання	4
3.	Теми та об'єкти екскурсій	4
4.	Методика проведення екскурсій.	6
5.	Показ в екскурсії. Методика показу.	4
6.	Основні вимоги екскурсійної методики.	6
7.	Шляхи підвищення ефективності екскурсії.	4
8.	Екскурсійна методика та її специфіка.	6
9.	Документація екскурсії.	4
10.	Методика проведення екскурсій.	4
11.	Методика екскурсійного показу.	4
12.	Методичні прийоми розповіді.	4
13.	Дифенційований підхід до екскурсійного обслуговування різних верств населення	4
14.	Професійна майстерність екскурсовода.	4
15.	Вибір джерел для підготовки нової екскурсії.	4
16.	Організація процесу розробки нової екскурсії.	4
17.	Організаційно-інституційні засади розвитку екскурсійної справи в Україні.	4
18.	Інструменти сучасного менеджменту екскурсійної діяльності.	4
	Всього	78

8. Методи навчання

Методи оволодіння знаннями (словесні, наочні), закріплення та застосування одержаних знань, формування умінь і навичок (практичні); репродуктивні, проблемного викладу, частково-пошукові, дослідницькі методи; самостійна робота; індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні; методи творчої діяльності, стимулювання і мотивування; робота з науковою літературою і веб ресурсами.

9. Методи контролю

Рівень засвоєння знань студентів оцінюють за 5-бальною системою, контролюючи якість виконання: контрольного опитування у вигляді письмових тестів; індивідуальних завдань на практичних заняттях; самостійної роботи, яка оцінюється включенням теоретичних питань, що винесені на самостійне опрацювання.

Види контролю: попередній, поточний, періодичний (тематичний), підсумковий.

Форма підсумкового контролю – **залік**.

Для успішного засвоєння студентами теоретичних знань, набуття умінь і практичних навичок важливо організувати систематичну роботу над навчальною дисципліною без зволікань і тривалих перерв під час навчального процесу.

Система оцінювання знань, вмінь та навичок студентів передбачає виставлення оцінок за усіма формами проведення занять.

Перевірка та оцінювання знань студентів може проводитися у наступних формах:

- оцінювання роботи студентів під час семінарських та практичних занять;
- проведення проміжного тестового контролю;
- написання комплексної контрольної роботи;
- складання екзамену.

Порядок поточного оцінювання знань студентів

Поточне оцінювання здійснюється під час проведення семінарських та лабораторних занять і має на меті перевірку рівня підготовки студентів до встановлених завдань. Зокрема, поточному контролю підлягають:

- 1) активність та результативність роботи студента протягом семестру у вивченні програмного матеріалу навчальної дисципліни; відвідування занять;
- 2) виконання завдань самостійного опрацювання;
- 3) виконання проміжного тестового завдання.

Контроль систематичності виконання самостійної роботи та активності на семінарських та практичних заняттях.

Оцінювання здійснюється за наступними критеріями:

- 1) ступінь засвоєння матеріалу дисципліни;
- 2) ознайомлення з основною та додатковою літературою;
- 3) логіка, стиль виклад матеріалу в письмових роботах та усному виступі, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки;
- 4) якість, самостійність та своєчасність виконання необхідних завдань.

Проміжний тестовий контроль

Проміжний тестовий контроль знань студентів здійснюється шляхом проведення тестування з основних тем, які зазначені у тематичному плані навчальної дисципліни. Тестування проводиться на семінарському занятті з кожної теми курсу.

Після прослуховування курсу студент складає **залік** в усній формі.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, практики	для заліку
5	відмінно	зараховано
4	добре	
3	задовільно	
2	незадовільно	не зараховано з можливістю повторного складання

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	Для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80 – 89	B	добре	
70 – 79	C	задовільно	
60 – 69	D		
50 – 59	E	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
26 – 49	FX		
0 – 25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Критерії оцінювання рівня досягнень студентів

Оцінка	Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів із навчальної дисципліни «Основи менеджменту»
Незадовільно	2	<i>Студент:</i> не вміє логічно обґрунтувати теоретичні положення; допускає суттєві помилки у відповідях, які мають здебільшого фрагментарний характер; не може розкрити зміст основних педагогічних понять.
Задовільно	3	<i>Студент:</i> правильно викладає теоретичний матеріал на рівні репродуктивного мислення; частково володіє ключовими педагогічними поняттями та термінами; уміє проілюструвати теоретичні положення прикладами; у відповіді неповно обґрунтовує висновки, припускається помилок під час узагальнення; під час розкриття окремих теоретичних положень припускається серйозних помилок, неточностей у розумінні та інтерпретації педагогічних явищ; зміст окремих питань викладає частково, непослідовно.
Добре	4	<i>Студент:</i> достатньо володіє понятійним апаратом педагогічної науки; уміє логічно, послідовно, висловити власну думку, робити висновки та узагальнення; правильно розкриває основний зміст матеріалу; добре знає основні педагогічні закономірності і вміє використовувати їх при розв'язанні практичних завдань; комплексно вирішує поставлені завдання, правильно використовує довідкову літературу; у відповіді допускає 1-2 незначні неточності у використанні педагогічної термінології чи тлумаченні педагогічних явищ.
Відмінно	5	<i>Студент:</i> повно, логічно і послідовно розкриває зміст питання; вільно володіє теоретичними основами і педагогічною термінологією; правильно застосовує одержані теоретичні знання для розв'язання практичних завдань, для аналізу педагогічних явищ; творчо підходить до вирішення поставлених завдань; гнучко використовує міжпредметні зв'язки в узагальненні інформації; демонструє ґрунтовні знання першоджерел, уміння

		самостійно розкривати їх зміст, робити узагальнення і висновки, використовуючи додаткову літературу; • вільно володіє нормативною, сучасною українською мовою.

Шкала оцінювання тестових завдань

Оцінка	% відповідей
"відмінно"	90-100
"добре"	80-89
"задовільно"	50-79
"незадовільно "	до 50

12. Методичне забезпечення

- Опорні конспекти лекцій.
- Мультимедійні презентації.
- Навчальні посібники.
- Робоча навчальна програма.
- Інструкційні картки до семінарських занять
- Інструкційні картки до практичних занять;
- Текстові та електронні варіанти тестів для поточного та підсумкового контролю знань студентів.
- Список базової та допоміжної літератури.
- Інформаційні ресурси
- Платформи для дистанційного навчання:
 1. Classroom: <https://classroom.google.com>
 2. Zoom: <https://zoom.us/>

-

13. Рекомендована література

Базова

1. Бабарицька В.К. Екскурсознавство і музеєзнавство: навч. посібник / В.К. Бабарицька, А.Я. Короткова, О.Ю. Малиновська. – К.: Альтерпрес, 2007. – 462 с.
2. Голубничая С.Н. Основы экскурсионного дела: учеб. пособие / С.Н. Голубничая. – Донецк: ДИТБ, 2003. – 214 с.
3. Добринина Н.А. Экскурсоведение: учеб. пособие / Н.А. Добринина. – М.: НОУ ВПО МПСИ, Флинта, 2012. – 288 с.
4. Долженко Г.П. Экскурсионное дело: учеб. пособие / Г.П. Долженко. – 4-е изд., испр. и доп. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2012. – 308 с.
5. Емельянов Б.В. Экскурсоведение: учебник / Б.В. Емельянов. – М.: Советский спорт, 2007. – 216 с.
6. Матюхина Ю.А. Экскурсионная деятельность: учеб. пособие / Ю.А. Матюхина, Е.Ю. Мигунова. – М.: Альфа-М, 2012. – 224 с.
7. Нездоймінов С.Г. Організація екскурсійних послуг: навч.-метод. посібник / С.Г. Нездоймінов. – Одеса: Астропринт, 2011. – 216 с.
8. Савина Н.В. Организация экскурсионной деятельности: учеб.-практ. пособие / Н.В. Савина. – М.: МЭСИ, 2000. – 96 с.
9. Савина Н.В. Экскурсоведение: учеб. пособие / Н.В. Савина. – Минск: БГЭУ, 2009. – 256 с.
10. Скобельцына А.С. Технология и организация экскурсионных услуг: учебник / А.С. Скобельцына, А.П. Шарухин. – 2-е изд., перераб. – М.: Академия, 2013. – 176 с.
11. Скобельцына А.С. Экскурсоведение: учеб. пособие / А.С. Скобельцына. – СПб.: РОСТ, 2007. – 169 с.
12. Федорченко В.К. Історія екскурсійної діяльності в Україні: навч. посібник / В.К. Федорченко, О.М. Костюкова, Т.А. Дьорова, М.М. Олексійко. – К.: Кондор, 2004. – 166 с.
13. Хуусконен Н.М. Практика экскурсионной деятельности / Н.М. Хуусконен, Т.М. Глушанок. – М.: Герда, 2008. – 208 с.
14. Чагайда І.М. Екскурсознавство: навч. посібник / І.М. Чагайда, С.В. Грибакова. – К.: Кондор, 2004. – 204 с.

Допоміжна

1. Берг М.А. Оценка экономической эффективности вновь созданных экскурсионных маршрутов / М.А. Берг // Вісник ДІТБ. Серія: Економіка, організація і управління підприємствами (в туристичній сфері). – 2007. – № 11. – С. 226-230.
2. В помощь экскурсоводу. Сборник методических и справочных материалов / Сост. Л.С. Плахова. – М.: РМАТ, 1998. – 91 с.

3. Голубничая С.Н. Методика подготовки экскурсовода – специалиста по организации культурного досуга / С.Н. Голубничая, М.А. Берг // Сфера развлекательного досуга – важливий складовий елемент підвищення ефективності туристичного бізнесу. – Донецьк, 2006. – С. 158-161.
4. Дашевська І.М. Інтерактивні методи навчання та їх застосування в екскурсійній діяльності / І.М. Дашевська, О.І. Томкович // Вісник Луганського національного університету ім. Тараса Шевченка. – Луганськ, 2012. – №4 (239). – Ч. II. – С. 129-134.
5. Емельянов Б.В. Организация экскурсионной работы: методика, опыт / Б.В. Емельянов, В.В. Дворниченко. – М.: Профиздат, 1984. – 163 с.
6. Емельянов Б.В. Профессиональное мастерство экскурсовода: учеб. пособие / Б.В. Емельянов. – М.: ЦРИБ «Турист», 1986. – 121 с.
7. Жарков А.Д. Экскурсия как педагогический процесс: метод. рекомендации / А.Д. Жарков. – М.: ЦРИБ Турист, 1995. – 40 с.
8. Зінченко В.А. Екскурсологія як туризмологічна наука / В.А. Зінченко // Наукові записки Київського університету туризму, економіки і права. Серія: філософські науки. – К., 2010. – Вип. 8. – С. 211-223.
9. Илюхин М.М. Музейные экскурсии: метод. рекомендации / М.М. Илюхин. □ – М.: ЦРИБ «Турист», 1991. – 80 с.
10. Илюхин М.М. Особенности и средства показа в экскурсии: метод. рекомендации / М.М. Илюхин. – М.: ЦРИБ «Турист», 1990. – 80 с.
11. Илюхин М.М. Рассказ на экскурсии: метод. рекомендации / М.М. Илюхин. – М.: ЦРИБ «Турист», 1991. – 48 с.
12. Качанов В.С. Система управления качеством туристско-экскурсионного обслуживания: учеб. пособие / В.С. Качанов. – М.: ЦРИБ «Турист», 1988. – 91 с.
13. Кононыхин С.В. Методические подходы к изучению и прогнозированию спроса на экскурсионные услуги / С.В. Кононыхин, Л.С. Ляхова // Вісник ДІТБ. Серія: Економіка, організація та управління підприємствами туристичної індустрії та туристичної галузі в цілому. – 2009. – № 13. – С. 200-207.
14. Маврина Н.С. Процесс формирования экскурсионной услуги / Н.С. Маврина // Культура народов Причерноморья. – Симферополь, 2009. – № 161. – С. 123-126.
15. Нечаев М.П. Экскурсионная деятельность в образовательном процессе / М.П. Нечаев. – М.: Перспектива, 2007. – 28 с.
16. Никитина Н.Н. Эстетическое воспитание на экскурсиях: метод. рекомендации / Н.Н. Никитина. – М.: ЦРИБ «Турист», 1986. – 60 с.
17. Омельченко Б.Ф. Дифференцированный подход к обслуживанию различных групп туристов и экскурсантов: конспект лекций / Б.Ф. Омельченко. – М.: ИПК, 1997. – 120 с.
18. Омельченко Б.Ф. Экскурсионное общение: познание, воспитание, отдых / Б.Ф. Омельченко. – М.: Наука, 1991. – 380 с.

19. Организация и методика экскурсионной работы: учеб. пособие / Под. ред. А.В. Даринского. – Л.: Высшая профсоюзная школа культуры, 1983. – 125 с.
20. Покоłodна М.М. Визначення екскурсійного потенціалу міста та шляхів активізації його використання / М.М. Покоłodна, В.С. Гришанова // Комунальне господарство міст. – 2012. – №102. – С. 475-479.
21. Смолій В.А. Енциклопедичний словник-довідник туризму / В.А. Смолій, В.К. Федорченко, В.І. Цибух; за заг. ред. В.К. Федорченко. – К.: Видавничий дім «Слово», 2006. – 372 с.
22. Требования к методической разработке экскурсии: метод. рекомендации. – М.: ЦРИБ «Турист», 1979. – 24 с.
23. Черезова М.В. Педагогічні ознаки екскурсії / М.В. Черезова // Вісник Луганського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія: Педагогічні науки. – Луганськ, 2009. – №10 (173). – С. 96-103.
24. Шаталова Ю.Г. Применение информационных технологий в туризме: интерактивная информационная система-экскурсовод / Ю.Г. Шаталова // Культура народов Причерноморья. – Симферополь, 2012. – № 232. – С. 88-90.

Викладач _____ Т.З.Маланюк